

8. Kaupunginarkisto

Kaupunginarkiston v:n 1948 toimintakertomus oli seuraavan sisältöinen:

Henkilökunta. Kaupunginarkiston henkilökunnan kokoonpanossa ei v:n 1948 aikana tapahtunut mitään muutoksia, vaan kaupunginarkistonhoitajana oli edelleenkin filosofian maisteri R. Rosén, arkistoamanuensseina filosofian maisterit V. Mattila ja S. Möller, toimistonhoitajana neiti A. Soura ja vahtimestarina herra E. Parkkali. Temppeliaukion arkistovaraston lämmittämisestä huolehti vahtimestarin kesäloman aikana rouva A. Välimäki.

Kaupunginhallituksen suostumuksella kaupunginarkistonhoitaja Rosén maaliskuun 30 p:stä toukokuun 15 p:ään oli virkavapaana tieteellisiä töitä varten sijaisenaan amanuenssi Mattila, tämän sijaisena toimistonhoitaja Soura sekä viimeksi mainitun sijaisena rouva A. Hanhinen. Kesäkuun 19 p:n ja heinäkuun 1 p:n välisenä aikana kaupunginarkistonhoitaja Rosén, niinikään kaupunginhallituksen luvalla, kävi Norjassa osallistuen tällöin Lillehammerissa pidettyyn pohjoismaiseen arkistokokoukseen, missä mm. käsiteltiin kysymystä kunnallisten arkistojen niveltymisestä yleiseen arkisto-organisaatioon, sekä samalla tutustuen eräisiin Norjan huomattavimpiin yleis- ja kunnanarkistoihin. Amanuenssi Mattila osallistui kaupunginarkiston edustajana vuoden kuluessa työtehoasiain hoitajan aloitteesta toimeenpantuihin virastotöiden rationalisoimiskursseihin.

Toimisto- ja arkistotilat. Suunnilleen seitsemän kuukautta kestäneen välivaiheen jälkeen, jonka kuluessa työskentely ja asiakkaiden palvelu monesti — luetteloiden, käsikirjaston ja muiden apuvälineiden ollessa laatikkoihin pakattuina ja eri paikkoihin hajoitettuina — oli varsin hankalaa, toimisto vihdoin lokakuussa voitiin siirtää Sofiankadun 1:n toisessa kerroksessa olevaan, entistä huomattavasti tarkoituksenmukaisempaan ja viihtyisämpään huoneistoon. Varsinaisiin arkistotiloihin sekä näiden riittämättömyyteen ja osittaiseen vaaranalaisuuteen katsoen aikaisempi epätydyttävä tilanne kuitenkin jatkuu, alkavatpa jo viimeisetkin vielä varaamatta olleet säilytyspaikat täyttyä. Kansanhuoltolautakunnan ja sen toimiston todennäköisesti jo v:n 1949 aikana lopettaessa toimintansa ei kaupunginarkisto enää missään tapauksessa pysty nykyisiin suojiinsa vastaanottamaan sen yksinpä jo pysyväisesti säilytettäviltä osiltaan n. 800 hyllymetriksi arvioitua arkistoa. Kun toisaalta kaupungin painatus- ja hankintatoimisto jo pian tarvitsee lisätiloja varastojensa ja nimenomaan painotuotteitansa varten (viimeksi mainitut ovat melkoiselta osaltaan olleet kaupunginarkiston suojissa, mutta lisäkasvua varten ei enää ole tilaa) ja samoin rahatoimisto kipeästi kaipaa paikkaa sen huostassa pysyväisesti säilytettäviä asiakirjoja varten, ja laajennus kummankin viraston kohdalta luonnollisimmin tapahtuu kaupunginarkiston käytössä nykyään olevien, Sofiankadun 4:ssä ja Unioninkadun 27:ssä sijaitsevien varastojen suuntaan, olisi epäilemättä kaikin puolin paras ratkaisu, että arkistolle ensi tilassa saataisiin uudet, arkistolain vaatimuksia vastaavat tilat esim. Temppeliaukion kalliosuojaa laajentamalla ja rakentamalla siihen liittyvä vaatimaton toimistotalo.

Toiminta kunnallisena arkistokeskusviranomaisena

Esitykset ja lausunnot. Yleiseen kunnalliseen arkistohallintoon kuuluvista, kaupunginarkiston antamista lausunnoista ja esityksistä on mainittava seuraavat:

kaupunginhallitukselle maaliskuun 22 p:nä revisiotoimiston eräiden asiakirjasarjojen seulomisesta; kesäkuun 18 p:nä kaupungin viranhaltijakortiston uusimisesta ja säilytyk-

sestä; lokakuun 1 p:nä herra D. L. Kazantsovin keräämän, Helsingin kreikkalaiskatolista väestöä koskevan muistiinpanokokoelman lunastamisesta ja säilytyksestä; lokakuun 25 p:nä Helsinkiä koskevien, Ruotsissa olevien karttojen valokuvaamisesta;

palkkalautakunnalle maaliskuun 15 p:nä viranhaltijain palkkajärjestelystä; virkasääntökomitealle kesäkuun 8 p:nä määrärahasta palkattujen työntekijäin palveluksesta sekä

kielitaitosääntökomitealle joulukuun 16 p:nä kaupunginarkiston viranhaltijoille asetettavista kielitaitovaatimuksista.

Lisäksi on eri viranomaisten pyynnöstä laadittu muutamia arkistonhoidollisia yksityiskohtia koskevia selvityksiä. Suullisia neuvotteluja on useaan otteeseen käyty mm. kaupunginreviisorin, työtehtötoimiston ja tilisääntökomitean kanssa näiden viranomaisten ja elinten käsitellessä arkistonhoidollisesti tärkeitä kysymyksiä.

Tarkastukset ja arkistoneuvonta. Johtosäännön 11 §:n mukaisia tarkastuksia suoritettiin v:n 1948 kuluessa ensimmäisen kerran seuraavissa virastoissa ja laitoksissa:

rikostuomioiden toimeenpanijan konttorissa; Ryttylän koulukodissa; nuorisotyötoimistossa sekä rakennusasiamiehen toimistossa.

Sitä paitsi kaupunginarkistonhoitaja oli saapuvilla joulukuun 31 p:nä toimitetussa kiinteistötoimiston kansliaosaston arkiston luovutuskatselmuksessa. Uusintatarkastuksia suoritettiin useissa eri virastoissa ja laitoksissa, joissa arkistojen järjestämistyöt yhä jatkuvat, toisinaan (esim. liikennelaitoksen tiliarkiston järjestelytyön ollessa loppuvaiheessaan) miltei päivittäin.

Kuten aikaisemminkin myöskin v:n 1948 aikana useat henkilöt kävivät tutustumassa arkistoinnimenetelmiin ja neuvoja pyytämässä. Maalaiskuntien liiton järjestäessä kunnallisvirkailejoille tarkoitettua arkistonhoitokursseja osanottajat tutustuivat myöskin kaupunginarkistoon, ja kaupunginarkistonhoitajan pidettyä Svenska medborgarhögskolan'in aloitteesta arkistonhoidon alkeita käsittelevän luentosarjan, kuulijoille järjestettiin kaksi neuvontatilaisuutta Temppeleaukion arkistovarastossa.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasiirrot. Asiakirjoja luovuttivat v:n 1948 kuluessa seuraavat virastot, laitokset ja yksityiset virkamiehet:

kaupunginhallitus; revisiotoimisto; liikennelaitos; satamalaitoksen kassa- ja tili-virasto; huoltoviraston työttömyysluotokanslia; majoituslautakunta; kouluhammasklinikka; rikostuomioiden toimeenpanijan konttori; kaupunginorkesteri; kansanhuoltotoimisto; rakennusasiamiehen toimisto; kaupunginsihteeri E. Waronen; kanslias sihteeri P-E. Gustafs sekä apulaisasemakaava-arkkitehti B. Aminoff.

Lopullisen luovutusluettelon aikaisemmin siirtämistään asiakirjoista lähetti maistraatin ja raastuvuoneuden arkisto. Viimeksi mainittua lukuunottamatta luovutukset käsittivät n. 100 hyllymetriä hyllyille asetettua arkistoaainestoa sekä lisäksi n. 500 erikokoista pinottua, myöhemmin osittain seulottavaa pakettia tai kansiota. Postitarkastaja S. Grönroos lahjoitti jäljennöksiä Helsingin postimestarin G. Wessmanin kirjeistä ylipostitirehtöörille v:lta 1739.

Inventoinnit sekä järjestely- ja luettelointityöt. Kaikki v:n 1948 aikana vastaanotetut asiakirjat inventoitiin ja asetettiin paikoilleen. Työvoimaviranomaisten arkistoon saadut melkoiset lisät järjestettiin. Tilastotoimiston tonttirekisterikortiston jäljentäminen siltä osalta, joka on kaupunginarkistolle tärkeä, saatettiin päätökseen. Ent. rahatoimikamarin osaksi erittäin tärkeiksi osoittautuneiden sekalaisten asiakirjojen inventointi ja luettelointi pantiin alulle, ja niinkään ryhdyttiin järjestämään valtuuston ja rahatoimikamarin vanhempien pöytäkirjojen liitteitä. Erittäin arvokkaan, aikaisemmin suureksi osaksi järjestämättömän maistraatinarkiston aikaavieppää yksityiskohtaista inventointia ja uudelleenjärjestämistä jatkettiin, arkiston kummankin amanuenssin osallistuessa siihen vuoropäivin. Niinkään jatkettiin kaupunginarkistonhoitajan valvonnan alaisena tapahtuvaa, mutta vierain työvoimin suoritettua väestönsuojeluviranomaisten arkistojen järjestämistä.

Käsikirjasto. Luopuminen aikaisemmasta huoneistosta ja sijoittuminen uuteen, jossa kirjastotilaa on vähemmän, joskin tarkoituksenmukaisemmin käytettävää kuin aikaisemmin, on pakottanut laajoihin uudelleenjärjestelyihin ja mm. siirtämään osan kirjavarastosta Sofiankadun 4:n varastoon. Kirjalahjoituksia tekivät vuoden varrella: rauta-

tiehallitus, kunnallinen keskustoimisto, Jyväskylän kaupunginkanslia, yliopiston kirjasto, Suomen sukututkimusseura, Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistys, Tukholman kaupunginarkisto, Stadshistoriska institutet (Tukholma), Lundin yliopiston kirjasto ja vuorineuvos H. Hackman. Kaikkiaan kirjastoa lahjoituksin, vaihdoin, ostoin ym. kartutettiin 443 nidettä. Erikoisella tyydytyksellä on mainittava, että Helsingin 400-vuotisjuhlia silmälläpitäen kaupunginhallituksen myöntämien erikoismäärärahojen turvin on voitu täydentää Helsinkiä koskevaa kirjavarastoa.

Kirjeenvaihto ja arkiston käyttö. Saapuneita kirjelmia kirjattiin 152 (v. 1947 184) ja menneitä 71 (99). Jäljennöksiä, todistuksia ja kirjallisia selvityksiä annettiin 97 (98). Puhelimitse tehtyjä hengillepano- ym. tiedusteluja oli 40 (58). Asiakaskäyntejä (tutkijoita sekä tietojen ja selvitysten tarvitsijoita) merkittiin toimistossa 88 (116) ja Temppeli-aukion arkistovarastossa 169 (214); näihin lukuihin eivät sisälly ne monet käynnit, joita varsinkin revisiotoimiston ja rahatoimiston virkailijat ovat suorittaneet rahatoimiston vanhempia asiakirjoja käyttäessään.

Tulot ja menot. Kaupunginarkiston tulot, jotka supistuvat annetuista toimituskirjoista kertyviin lunastusmaksuihin, nousivat v. 1948 1 480 mk:aan.

Menot, niihin laskettuina myöskin tilitysvuokrat, olivat 2 034 745 mk. Uusien kalustesineiden hankkimiseen kaupunginhallitus lisäksi myönsi 113 614: 50 mk erinäisiin hallintomenoihin sisältyvästä kalustonhankintamäärärahasta.
